

Tiszteljük a munkát: nemcsak önmagáért és nemcsak az eredményekért, melyeket elérünk általa, hanem tiszteljük a munkát a nemzetért. Olyan időben élünk, amikor a szeretet nem követel más áldozatot, hanem csak azt, hogy dolgozzunk, dolgozzunk a nemzetért. Értsük meg, ma másképp nem szeretethetjük az országot, ma az az áldozat parányi, melyben a szeretetnek tanúságot kell tennie önmaga mellett, aki dolgozik, az szereti hazáját – minden egyéb pedig üres és hívságos szóbeszéd.

Aki nagyon szereti a népét, nagy áldozatot hoz érte; aki nagy áldozatot hoz, nagyon dolgozik, aki megérti ma az aradi tizenhárom lelkét, kiolvassa belőle a munka evangéliumát. Tudja a nagy példát, hogy kell az áldozat és tudja, hogy ez az áldozat. A heroikus idők elmúltak felettünk, Damjanich csontjai elporladtak. Ma magyarnak lenni annyit tesz, mint dolgozó-nak lenni. Ezt mondja nekünk október 6-án a tizenhárom vértanú komoly árnyalakja.

LENGYEL BÉLA

A GRAFOLÓGUS MÓRICZ ZSIGMOND

Irodalomtörténetírásunk csak sejtette, de pontosan nem térképezte fel, hogy Móricz Zsigmond milyen mértékben támaszkodott korabeli forrásanyagra, szakirodalomra történelmi tárgyú munkáiban.

Az elmúlt nyár folyamán módom és lehetőségem nyílt arra,* hogy az író hatalmas könyvtárának megmaradott részét megvallassam.

*Ez úton is hálás köszönetemet fejezem ki Móricz Virágnak, aki lehetővé tette, hogy Móricz Zsigmond leányfalusi könyvtárában kutathassak. Tanácsai, messzemenő segítőkészsége munkám előrehaladását nagymértékben elősegítette.

Szalay József: *A magyar nemzet története* III. kötetét¹ olvasva ceruzával írt sűrű sorokra bukkantam Fráter György, Dobó István, János Zsigmond, Zrínyi Miklós (a szigetvári hős), Báthory Gábor és Pázmány Péter facsimilében közölt aláírásánál. Akár írt róluk Móricz Zsigmond, akár nem, eljátszott a gondolattal – s széljegyzetben le is írta –, hogy írása alapján kinek milyen volt a jelleme. Fráter György aláírásánál még szakszerű grafológiai feloldást is ad. Az alábbiakban ezeket a széljegyzeteket közöljük, hogy Móricz mint „grafológus” hogyan vallott az aláírók jelleméről.

FRÁTER GYÖRGY²

Az aláírás olvasata: Fr[at]er Thesaur[ianus] manu p[ro]p[ria]
Móricz bejegyzése:

„Jellemző, hogy nevet ~ [nem]³ ír, a fratert is rövidíti: túlbecsülve sokat ad lényének fontosságára, amit elég a jel jelzésével kiadni. Ellenben hivatala neki magának is imponál,* *s ő ezzel akar imponálni.⁴ A „manu pp” a nyilván[o]s szokások a konvenció m[eg]becsülése.

Tragédiája ott az első f-ben, a vonal erélyes elszántsággal indul és derékon alul m[eg]törik. Megijed a nyílt célkitűzéstől. Nyilát visszafogja: nem lő, csak fenyeget. A gondolkodó, tűnődő egyéniség, a végén alszik az ujja s gépiesen írja a manupt s már hol jár az esze.

¹Szalay József–Baróti Lajos: *A magyar nemzet története*. III. *Magyarország a Habsburg-házból való választott királyok korában*. Mille-neumi átdolg. kiad. Bp. Lampel R.

²Szalay–Baróti: i.m. 93.

³Móricz Zsigmond jegyzeteiben sokféle rövidítést használ. Ezek feloldása Móricz Virág szíves közlése. A közlésben azt a megoldást választottuk, hogy [ ] közöljük a feloldást. A szövegközlésben csak a nyilvánvaló ékezethibát javítottuk, az interpunkciókat nem.

⁴* jelölés Móricz utólagos betoldása, a szöveg 16. sorában olvasható. Értelemszerűen ide tartozik, s ezért itt közöljük.

Az első p: igen én vagyok. A második p: elég ennyi nektek! ebből tudhatjátok hogy: igenis, én vagyok! A harmadik p:⁵ lezár, bekeretez, befejez: én, én vagyok!

Az fr ě[in]dkét betűnél haragosan visszaránt, visszaveszi amit ad, mintha sokat adott volna ki gondolataiból. Ugyan-így a végső rándítás, amely ismét önáruló, líra és ego.”

DOBÓ ISTVÁN⁶

Az aláírás olvasata: Dobó István erdélyi vajda

Móricz bejegyzése:

„Jelentéktelenül kezdi s belelovalja magát a tüzes harcba”

JÁNOS ZSIGMOND⁷

Az aláírás olvasata: Joannes Electus Rex

Móricz megjegyzése:

„bátor fellépésű, csinos, rendes, de szeszélyes és következetlen ember, aki végül jelentéktelenné törpül”

ZRÍNYI MIKLÓS⁸

Az aláírás olvasata: Nicolaus Comes Zryny m.p.

Móricz bejegyzése:

„Nagyon bátor, egy nagyot kiáltó de nem szerencsés kezű ember. Jelentéktelenséget hangsúlyoz: beleveti élete energiáját a végső rohamba Mi az a paca a C alatt? Valahol elrontotta a dolgát ezt hozza be a végső erőfeszítéssel, előbb okos, rendes beosztó levén;”⁹

⁵ Móricz itt berajzolta a két p-t áthúzó jellegzetes vonalat, így tehát a propria rövidítésre vonatkozik.

⁶ Szalay–Baróti: i.m. 93.

⁷ Szalay–Baróti: i.m. 99.

⁸ Szalay–Baróti: i.m. 110.

⁹ Valószínű, hogy nem fejezte be teljes mondandóját Zrínyiről. Megtörik a lendületes stílus, csonka a mondat.

Handwritten notes in Latin script, including the name 'Pazmany' and other illegible text.

Cardinalis Pazmany

Pazmany Péter érseke és alótta.
(Az érseki Bogdanus mészárszék, az Olt. Keplér részlet gyűjteményében.)

BÁTHORY GÁBOR^{1 0}

Az aláírás olvasata: Báthori Gábor

Móricz bejegyzése:

„könnyelmű, bátor, erős ember szerencsétlenül vagdalkozó gondatlan, pompázó, cifra buja pezseg az ere elbizakodott”

PÁZMÁNY PÉTER^{1 2}

Az aláírás olvasata: Cardinalis Pazmany Petrus

Móricz bejegyzése:

„Gondolkozó, tündőd magát nagy erővel koncentrálja, feszülő idegein uralkodik, ígéretéből visszavesz, [mint Fráter György]^{1 2} nem tragikus egyéniség alkalmazkodik, m[eg]alkuszik szájba rág legjobb volna lemondani.

De végül gúnyosan tör ki önérzete: valaki vagyok! túljárok az eszeteken! csak én tudom ki vagyok! mindnyájatoknál okosabb vagyok!”

CSÁKY EDIT

SZABÓ LŐRINC LEVELEIBŐL

Alig néhány évvel voltam fiatalabb nála, mégis mindig olyan tisztelettel és ragaszkodással közeledtem hozzá, mintha egy elérhetetlen csillagzat lakója lett volna, talán az is volt valójában . . . Ő erre természetesen semmilyen okot nem adott külsejével, viselkedésével. Közvetlen, keresetlen, őszinte, szinte testvéri volt. Megismerkedésünk első percétől kezdve megajándékozott bizalmával, fejedelmi barátságával.

Kapcsolatunk kezdetére nem emlékszem pontosan. A negyvenes évek elején történt, hogy a fürge lábú és tollú Baráth Ferenc, a fiatal hírlapíró, egyszer azzal állított be hozzám:

- Szabó Lőrinc látni szeretné könyvtáradat!
- Mikor? Bármelyik pillanatban boldogan várom.

^{1 0} Szalay–Baróti: i.m. 222.

^{1 1} Szalay–Baróti: i.m. 234.

^{1 2} Valószínű olvasata ez.